

KENYERES DÉNES ALEZREDES EMLÉKIRATAI A MŰSZAKIAKRÓL I.

Asbóth Lajos honvéd ezredes tettei a szabadságharcban

Az Asbóth családból többen is kivették a részüket a szabadságharcból. Hárman értek el főtishti, illetve törzstiszti rendfokozatot a honvédseregben. Lajos 1803. június 23-án született Keszthelyen. Kisbirtokos nemesi családból származott. Apja ott volt uradalmi jószágkormányzó. Tanulmányait eleinte Keszthelyen, később a soproni evangélikus iskolában végezte. Hadmérnökkari akadémián Bécsben végzett, ahol műszaki kiképzést is kapott. 1822-ben avatták hadnaggyá. Először a negyedik számú “Leopold toszkán nagyherceg“ dragonyos ezredben szolgált Sopronban. A tiszti állásokban többnyire, mint hadsegéd szolgált. Később áthelyezték a 3. számú vértés ezredbe.

Főszázados volt már, amikor 1842-ben nyugállományba helyezését kérte. Kérését teljesítették. Ezután visszavonult birtokaira és gazdálkodással foglalkozott.

1848 forradalmi változásai hatására önként jelentkezett a haza fegyveres védelmére. A Nemzetőrség szervezésekor - 1848. június 22-én - Krassó vármegyébe nemzetőr őrnaggyá nevezték ki. Alakulatát a délvidéki harcok színhelyére vezényelték, és kezdettől részt vett a délvidéki harcokban, a szerbek ellen küzdött alakulatával. Ó-Moldvából augusztus 28-án kiverte az ellenséget, s nagyrészüket a Dunába szorította. Német-Bogsánnál 1848. november 15-én Appel osztrák tábornok seregét verte szét. December 16-án is győzelmet aratott.

A délvidéki harcokban tanúsított vezéri tehetségéért a hadügyminiszter 1849. január 26-án (visszamenőleg 16-i hatállyal) előléptette honvéd alezredessé. A kormány januárban kinevezte Debrecen városparancsnokává, később pedig a balmazújvárosi tartalékcsoport alakításával bízta meg. 1849.

március végén csapataival beosztották a Görgei-féle Feldunai hadseregbe, az Aulich hadtest kötelékébe. Részt vett s jól küzdött csapatával a tavaszi hadjárat több ütközetében. Addigi érdemei elismerésül 1849. április 18-án (visszamenőleg 16-i hatállyal) előléptették honvéd ezredessé. Erről a Közlöny (a kormány hivatalos napilapja) 1849. április 20-án, pénteken a 84. számában a 307. oldalon a következőket írta:

“Hivatalos rész, kinevezések: a 10.458. szám Görgei Artúr tábornok és főhadvezér őr által a felsőtáborban tett következő törzstiszti kinevezések ezennel kihirdettetnek:

Ezredessé : Asbóth Lajos

Debrecen, április 18. 1849.

Mészáros Lázár
ideiglenes hadügyminiszter”.

Ugyanakkor kitüntetést is kapott előjáróitól, melyet szintén a Közlönyben tettek közzé két nappal később:

Április 22-én, vasárnap, a 86. szám 316. oldalán olvasható:

“ Kitüntetések: E. 10.564. szám:

Görgei tábornok és helyettes fővezér által folyó 10-i váci ütközet alkalmával különös vitézségükért:

Huroczki Dénes 28. zászlóaljbeli őrnagy,

Asbóth Lajos alezredes, a csatatéren a katonai érdemjelek 3. osztályával feldíszítettek. Mely kitüntetések a hadügyminiszter által ezennel megerősítettnek.

Debrecen, április 18. 1849.

Mészáros Lázár
ideiglenes hadügyminiszter.”

Ott volt alakulataival Komárom vára felmentésénél is, majd részt vett 1849. májusában a Budai vár elleni hosszú ostromban is. Csapataival bátran harcolt és részt vett a rohamban is. Görgei tábornok a vár bevétele másnapján 1849. május 22-én kitüntette a magyar katonai érdemrend 2. osztályával: Máriássy, Kmety és Asbóth Lajos ezredeseket.

Görgei tábornok 1849. május végén Asbóth ezredest kinevezte a 2. honvéd hadtest parancsnokává. Tábornoki főnöke Messena alezredes, vezérsegédje: Mednyánszky alezredes volt. A 4. és 5. hadosztályok tartoztak alárendeltségébe. Azokban pedig a Rakovszky, Collig, Mihály, Kisfaludy dandárok voltak szervezve. A seregtestébe 11.220 fő, 2038 ló, 50 ágyú tartozott. Hősiesen harcoltak hadosztályai a júniusi 16-i zsigrádi, s a 20-ai szeredi csatákban, de Görgei a vesztes csatákat Asbóth-nak tulajdonította. Ezért 20.-án Görgei felmentette hadtest parancsnoki beosztásából.

Kossuth 1849. július 9-től a tisztii tartalék hadtest alakításával bízta meg. Ez a seregtest Szeged-Aradon alakult volna meg, de a felszerelését nem tudta befejezni, mert a magyar hadak vereséget szenvedtek több lényeges fronton is. A Világosnál letették a fegyvert. Asbóth ott esett hadifogságba, majd augusztus 15-én Kiss Jenőre, 17-én Sarkadra, 19-én Gyulára, majd 24-én Ó-Aradra szállították a fogoly tisztet. Az aradi vértörvényszék 18 évi várfogságra ítélte. Ebből 7 évet le is töltött, 1856-ban kegyelem útján kiszabadult börtönéből. Azonban 1861-ben ismét gyanúba fogták és újabb 4 havi fogságot szenvedett Theresienstadtban. Sajnos később az osztrák hatóságok beszervezték. 1882. május 6-án hunyt el Budapesten.

A szabadságharc alatt becsülettel és hűen szolgálta a haza érdekeit. Kardjával védte az országot. Hősiességét és bátorságát a kormány elismerte.

1992-ben könyvgyűjteményem 1848-49-es anyagába került Asbóth Lajos honvéd ezredes két kötetes emlékiratai. De sajnos csak két évvel később jutott időm arra, hogy tüzetesen áttanulmányozzam. Fáradozásom nem volt hiábavaló. A könyv átolvasása során megállapítottam, hogy Asbóth jó kiképzést kapott a bécsi Hadmérnökkari Akadémián. Az emlékirat sorain átüt a műszaki tiszt szaktudása, alapképzettsége. Én még olyan memoárt nem olvastam a szabadságharcról, ahol egy katonai vezető ennyi teret szentelt volna a hidászok tevékenységének. A szerző néhány korabeli parancsot is beiktatott könyvébe, abból is fogok idézni, illetve a tanulmányomban ismertetni néhány idevágó részletet.

Mint az életrajzi adataiból láttuk, Asbóth ezredes a főseregben is szolgált, ahol hadosztály majd II. honvéd hadtestparancsnoka volt. Ilyen minőségben íródott a könyve is. A szerző megadja könyvében a II. hadtest teljes hadrendjét is. Leírja, hogy az alárendeltségébe tartozó 4. hadosztály, Rakovszkij Sámuel alezredes dandárába két század utász volt szervezve - utászkar néven - ennek parancsnoka Böhm honvéd utász százados volt. Az utász csapatba összesen 272 fő tartozott.

A magyar honvéd sereg vezetésére 1849 nyarán - közvetlen a fővezérség alárendeltségébe - tábornoki Központi Irodát szervezett Görgei Artúr tábornok hadügyminiszter és fővezér. Ennek a szervezetnek élére Bayer József ezredest nevezte ki. Görgey a Központi Irodán keresztül vezette, irányította a hadtesteket. Naponta adta ki az Iroda a menetparancsokat és harcintézkedéseket, de intézkedett az anyagi ellátásról és egyéb biztosításokról, így a műszaki biztosításról is.

Az első parancs amit érdekesnek tartok kivonatossan közölni, Budán kelt 1849. június 1-én “ II. / Asbóth / hadtestnek. Érsekújvárott.

“...A II. hadtest egy szakértő tiszt vezetése alatt erős kémőrséget küld Szimőre, hogy ott és a Vág-part mentén a folyam alkatáról, a hídépítést illetően, tudomást szerezzen. A 3-ik hadtest, valamint az 5. és 6. hidászcsapat tegnap gyorsmenetben követé...”

Megbízásból

Albrecht, tábori őrnagy “

Június 2-án az I-ső hadtest is érintő parancs ment ki a II. hadtesthez: “...Az I-ső hadtest gondoskodik mindenféle híd-készletről, jól megvizsgálván a helyet, hol a Nyitra fölé híd volna hozható...”

A következő parancs már Esztergomból kelt június 5-én.

“Parancs június 6-ra:

... A II. és III. hadtest hidászait és ácsait még ma elküldi Gutára, hol ezek a legnagyobb igyekezettel, szakadatlan éjjeli és nappali munkálkodásban a Vág-Duna fölé hidat fognak építeni. A hozzá való készleteket Komáromból kapják, hova a III. hadtest egy hidász tisztje rögtön küldessék is el, hogy ott a várparancsnokságtól az illető készletüket átvevén, Gutára szállíttassa. Ha az ott nyert készlet hídépítésre nem elegendő, erről még jelentés tétessék.

E hídépítés védelmére a II. hadtest 1 zászlóalj gyalogságot, 1 század huszárt, és fél üteg 12 fontost küld, mi is már holnap oda intézendő.

Az esztergomi, szt. - györgyi - kálnai és Ó-barsi hidak fedezetei utasítást kapnak rögtön illető zászlóaljakra visszamenni.

Albrecht, táborkari őrnagy. “

Esztergomból 6-án, ismét ment a diszpozíció a II. hadtest parancsnoknak:

“ Gutánál az érsekújvári Dunán egy második híd építésének szükségessége csak akkor állandó, ha már a Vág-dunai építkezés be lesz fejezve...

De, hogy szükség esetében egy második hidat is vonhassunk, a II. hadtest bízta meg Dullesko Balázs hidász-kapitányt, hogy Gutánál az érsekújvári Dunapartot vizsgálja meg, a fölkeresvén a hídépítésre alkalmas partot, jelentésével együtt, mindkét folyampartról világos rajzot küldjön be.

II. és III. hadtest ellenben a legnagyobb igyekezettel annyi készletet gyűjt a parton amennyi csak szükséges esetében az építésre felhasználható.

Miután nagyon valószínű, hogy az érsekújvári Duna fölé híd vonatkozik, igen jó szolgálatot teend a mindenütt található épületfa, melyet fizetés mellett a kormányi ügynök által kell megszervezni. Naponkint jelentést várunk a munka folyamatáról és a szerzett épület- fáról

Bayer, ezredes.”

Tatáról június 19-én újabb Rendelet ment a II. hadtesthez:

Június 20-ra:

“... A III. / Knezics / hadtest még azon utasítást kapja, hogy a Vág fölé még az ellen / ellenség / láttára is hidat vonhasson.

A negyedik híd építésén szakadatlanul kell munkálkodni, hogy az holnap reggel okvetlenül kész legyen...

Bayer, ezredes. “

A parancsnok alapján a II. hadtest hidászai ragyogóan oldották meg a nehéz szakfeladataikat. Ezt bizonyítja, hogy a II. hadtest csapatai június 12-én az újonnan vert hídon Guttára vonultak, itt összpontosították az egész II. hadtestet. Majd az 5. hadosztályt még azon a napon tovább indították

Pusztá-Aszódra, hogy fedezze a császári erőkkel szemben a Kis-Dunán épülő újabb hidat. Ezt a feladatot június 14. és 15.-e közti éjjelen négy század utász a Komáromból hozott talpaktól elvégezte, s a hidat időre felállították.

A június 14-én kiadott diszpozíció feladatul szabta a II. hadtest számára, hogy szállja meg Farkasd és Negyed térségét és verjen hidat /hidakat/ a Vágon. Feladatul szabja, hogy a guttai, illetve 14-re elkészült Pusztá-Aszód és Seregakol közötti hidak biztosítását is, utóbbit egy egész dandárral. Ezt a feladatot Rakovszky Sámuel alezredes, a 48. honvéd zászlóalj parancsnoka kapta meg.

A hidászok 17-én Negyed mellett hidat kezdtek építeni a Vágon, ezt Rakovszky katonái fedezték. Az építés során a szakemberek a Vág egyik partján sem találtak hídanyagot. Rekviráltak az ottani hajómalmokból és a térségből faanyagot. 18-án este 10 órára elkészítették a hidat. Ezt a feladatot a III. hadtestnek is kiadta Központi Iroda. Őnekik Szelőcénél kellett volna a 100 lábnyi széles Vágon megépíteni, ha készanyag lett volna akkor hat óra alatt meg is épült volna. Ez azonban nem történt meg.

A II. hadtest parancsnoka 18-án jelentést tett, hogy a hadihíd Negyednél a meghatározott időre elkészült. A 20-án kelt parancsnok már szigorúan tartalmazzák, hogy a seregtettek a csapatok mozgatása alkalmával hogyan használják, biztosítsák az elkészült hidakat. erre nagy szükség is volt a visszavonulások során, ezeken a hidakon vonult minden baj nélkül a magyar hadsereg az osztrák csapatok elől. Az új hidaknak a visszavonuláson a II. hadtest is hasznát vette. 1849. június 21-én a 48. honvéd zászlóalj megfáradva érkezett a hadihídhöz, s éjjel 11 órakor kezdte meg az átkelést. Majd Gutta fölött a Kis-Duna partján szálltak táborba.

Az elkészült hidak jól szolgálták a honvédseregek manőverezését. Biztosították a csapatok folyókon időben való átkelését. Az 1848-49-es szabadságharc utász, hidász alegységei jól oldották meg az eléjük tűzött szakfeladataikat a tavaszi-, majd a nyári hadjárat során.

Források:

- Bona Gábor : Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49. (Zrínyi katonai Kiadó. Budapest, 1987.)
-
- Közlöny / hivatalos napilap / 1849. április 20, 22. számai. Debrecen.
-
- Asbóth Lajos Emlékiratai az 1848.-ai és 1849.-ai Magyarországi hadjáratából. Második kiadás. Pest. (Kiadja Heckenast Gusztáv. 1867.) I., II. kötet.
-
- Kedves Gyula: A 48. honvéd zászlóalj története az 1848-49-es szabadságharcban Budavár visszavételétől a fölöszlatásáig. (Hadtörténeti Közlemények 1993. 4. száma.)